

1. Haaposuo – Satamosuo, Haukipudas

Haaposuo – Satamosuo on luontoarvopiirteiltään ainutlaatuinen Kiimingin – Haukiputaan soiden ryhmässä ja valtakunnallisestikin. Suo liittyy lisäksi rajatta koillispuoliseen Röytänsuohon (mittava keidassuo): Röytänsuota ei tässä ole tarkasteltu osana suokompleksia, koska se on inventoitu ja luokiteltu aikaisemmin. Haaposuo – Röytänsuo erottuu muista tässä esitetyistä Kiimingin – Haukiputaan soista seuraavasti: (1) Esiintyy eteläisen aapasuovyöhykkeen puitteissa hyvin harvinainen aapasuon variantti, koivujänteinen aapasuo, joka on alaltaan varsin laaja. (2) Tavataan koivujänteiselle aapasuolle tyypillistä kasvillisuutta, koivulettoa, vaikkakin pääosa koivujänteisestä alasta ei leton tasolle ylläkään. (3) Tavataan välipinta-aavaksi tulkittavissa oleva laaja portaittain laskeva suonosa (4) Uhanalaisten suotyyppien määrä on suurin ko. suoryhmän puitteissa. (5) Uhanalaisten kasvilajien määrä on suurin ko. suoryhmän puitteissa (*Dactylorhiza incarnata* ssp. *cruenta*, *Carex licida*, *Juncus stygius*, *Hammarbya paludosa*, *Rhynchospora fusca*, *Sphagnum aongstroemii*, *Selaginella selaginoides*, *Loeskyppnum badium*, *Warnstorfia sarmentosa*). (6) Luonnontilaisuusaste on korkein ko. suoryhmän puitteissa.

Suokokonaisuuden pohjoisosa, Haaposuo, on kasvillisuudeltaan monotoninen, karu väli-rinpi-pinta-aapa tai jopa välipinta-aapa, mikäli pohjois-eteläsuuntainen märempi ala tulkitaan yhden keskusaltaan sijasta kahdeksi juotiksi ja niiden väliseksi normaalia märemmäksi lohkoksi. Molemmat tulkintatavat ovat mahdollisia. Puhtaat välipinta-aavat suurina suokomplekseina ovat Pohjois-Pohjanmaan pohjoisosissa erittäin harvinaisia: samantapainen kohde tämän inventoinnin yhteydessä tuli vastaan ainoastaan Oulun Hannunsuon tapauksessa. Haaposuolla suovedet laskevat suon koko pituudelta pohjoisesta, Röytänsuolta, etelään. Suonosa on avaran ja karun kauniin tupasvillavoittoisen välipinta-aapamaisemansa ja siis myös topografiansa puolesta suokompleksina edustava. Korkeustason lasku Röytänsuolta lähtien on havaittavan portaittain. Lisäksi luonnontilaisuusaste on erittäin korkea. Röytänojan varressa kaakossa on voimakas puusto (RhK – LuNK).

Eteläisempi pääosa, Satamosuo, on niin hydrologialtaan, morfologialtaan kuin kasvillisuudeltaakin erittäin merkittävä tapaus luultavasti koko Suomenkin aapasoiden joukossa. Pohjois-eteläsuuntainen suoallas sijaitsee ilmeisesti runsaasti pohjavettä sisältävien korkeiden moreenimaiden välissä. Suonpinta viettää toisaalta pohjoiseen, Röytänojaan ja toisaalta etelään, jonne muodostuu toinen laskupuro. Vedenjakaja sijaitsee keskellä suota aapasuon keskusaltaassa, jossa on tällä kohtaa laaja jänteettömien rimprien alue. Tänne laskee idästä muutamia hyvin lyhyitä juotteja pienten lohkojen välistä: näiltä osin on kyse tavanomaisen rimpipintavaltaisen väli-rinpi-pinta-aavan topografiasta. Sama koskee suonosan pohjoista distaalialuetta, jossa vedenpurkausalue on monille märille seudun aapasoille tyypilliseen tapaan *Molinia – Carex lasiocarpa* -jänteinen. Rimmissä on pieni kohta mesotrofista *Rhynchospora fusca* ruopparimpinevaakin. Suonosa on maisemallisesti varsin edustava jänteinen aapasuomaisema.

Satamosuon vedenjakaja-alueen eteläpuolinen keskusaltaan osa on erityinen helmi Kiimingin – Haukiputaan suoluonnon piirissä ja huomionarvoinen valtakunnallisesti: esiintyy poikkeuksellisen laaja vedenpurkausalue (vääräväri-ilmakuvalla punainen väri), jossa vietto pohjoisesta etelään on huomattava, ja jonka pohjoisosassa samalla on laakeaa kumpumaisuutta, jättiläismäisen kumpuhetteen piirrettä (kohoama näkyy tuskin havaittavasti pohjoisemman korkeuskäyrän muodossa). Vedenpurkausalueella paikoin voimakkaaseen luhtaisuuteen (*Calla palustris* jne.) liittyy lähteisyyttä (*Paludella squarrosa* ym.): purkautumisessa on tällä alueella kyse sekä pinta-että pohjaveden purkautumisesta. Kasvillisuus vaihtelee mesotrofisesta *Sphagnum riparium* saranevasta mesotrofiseen sarakorpeen – luhtanevaporpeen ja pienellä alalla viettävimmällä

kohdalla ilman kasvillisuuskuviorajoja osin koivulettoon asti (*Dactylorrhiza cruenta*, *Carex diandra*, *Menyanthes trifoliata*, *Poa alpigena*, *Epilobium palustre*, *Potentilla palustris*, *Eriophorum angustifolium*, *E. gracile*, *Tomentypnum nitens* (1 paikka) , *Calliargon cordifolium*, *Helodium blandowii*, *Paludella squarrosa*, *Straminergon stramineum*, *Bryum pseudotriquetrum*, pienikokoinen käyrälehtinen *Drepanocladus aduncus* jne.). Mesotrofisen, enemmän tai vähemmän luhtaisen suokasvillisuuden vaihtelu on alueella huomattava, länsireunamalla tavataan mm. *Menyanthes* – *Carex diandra* – *Sphagnum obtusum* -nevaa, *Eriophorum gracile* -valtaisia kohtia jne. Alueen koivujänteet ovat voimakkaan vieton vuoksi varsin tiheässä, mutkittellevia ja osin sulautuvat jänteettömään koivuvaltaiseen suokasvillisuuteen. Koivujänteiden välisillä alueilla paikoin mutkittlevat ruskeat ruostevetiset alat. – Koivujänteiset aapasuot ja niitä luonnehtivat rimpiset koivuletot ovat varsinaisesti pohjoisempaa, pohjoisboreaalista, Peräpohjolan vyöhykkeelle tyypillistä uhanalaista suoluontoa. Peräpohjolassa näissä kokonaisuuksissa rimmet ovat laajempia, vietto vähäisempi ja koivulettolajistoa esiintyy enemmän kuin Satamosuolla. Satamosuo edustaa huomionarvoista erikoistapausta koivujänteisten aapasoiden ja aapasoiden keskusaltaiden vedenpurkausalueiden piirissä. Peräpohjolan koivujänteiset rimpiset aapasuot koivulettoineen ovat viime aikoina olleet kovasti esillä tiedotusvälineissä kaivosalan voimistumisen vuoksi (mm. Sodankylän Viiankiaapa).

Haaposuon – Satamosuon alueella tavataan koivuletto-nevakorpityyppisen suokasvillisuuden lisäksi pienialaisesti keskustavaikutteisempaa letto- ja lettonevakasvillisuutta sekä korpikasvillisuutta. Lettorämettä esiintyy pienialaisesti kaakkoisosassa (sekä reuna- että keskustavaikutteisena) samoin kuin *Loeskyppnum badium* lettonevaläiskiä ja vähän *Sphagnum* lettonevaa ja karuja *Warnstorfia sarmantosa* lähdesuoläiskiä kivennäismaan reunoissa kaakossa. Kaakkoisosat ovat siis kolmas arvokas alue Haaposuo – Satamosuon kokonaisuudessa. Korpikasvillisuudesta tavataan Haaposuo – Satamosuoalueella metsäkortekorpea (hyvin harvoin tavattu tässä inventoinnissa) ja ruoho- ja heinäkorpea.

Haaposuon – Satamosuon luonnontilaisuusaste on erittäin korkea: missään ei reunoilla varsinaisesti ole ojia, paitsi: Itse Satamosuon distaalialueen reunassa lähellä Röytänojaa on joitakin ojia (ei laajaa vaikutusta) ja yksi kaivettu oja tuo lisävesiä idästä suolle kohti Röytänojaa. Koillisessa, Röytänsuon puolella on ojituksia, mutta aluetta ei tässä ole laskettu samaan kompleksiin (inventoitu aiemmin).
LT 4.